

Dr. NAGY SÁNDOR

A magyar nép kialakulásának története (36.rész)

XXXVI.

A Halotti beszéd

– 2/2. –

Ebből a germán törzsből származott később egy Károly nevű frank király, akit a történelem Nagynak nevez, s aki egész Nyugat-Európát meghódította. Épp azért neki már kicsi lett a királyi cím, tehát császár akart lenni, még pedig római császár. Ez azonban csak úgy lehetett volna, ha egy tényleges római császár adja neki a császári címet, amint adták azt a régi római császárok az utódaiknak és a társascsászáraiknak is, mert császári címet is csak az adhatott, akinek magának is volt. Ilyen pedig akkor csak egy volt: a kelet-római császár, aki Konstantinápolyban székelte. Ettől kérte tehát a császári címet egy császári hercegnő kezével Nagy Károly, de a gögös római császár a még névtelen germán főnököt elutasította. Erre az a pápához fordult kérésével és III. Leó római pápa a 799. év karácsony éjjelén, Rómában római császárrá koronázta, bár erre semmiféle törvényes jogcíme nem volt. De ez nem is volt fontos, mert a tény volt a fontos. Ki mert akkor a jogcím hatályosságában kételkedni? Természetes az is, hogy a mélyen megalázott Nagy Károly a kelet-római császártól kapott sértést mielőbb meg akarta bosszulni. Azért először is a szomszédságába akart kerülni, hogy a hatalmát neki megmutassa. De terjeszkedésének útjában állott egy erős katoná állam az avaroké, akik a konstantinápolyi császárral barátságos politikát folytattak s jórészen keresztények is voltak, még pedig a keleti egyház tagjai, miként az általuk meghódított ősi nép is a Kárpát-medencében. A háború részleteire nem térek ki, csak idézem Nagy Károly életírójának, Eginhardnak idevonatkozó feljegyzéseit:

„E háborút a legnagyobb erőfeszítéssel és ügyességgel folytatták és mégis nyolc évig tartott. A most elpusztult Pannonia tövig lerombolt királyi székhelyével világosan bizonyítja a csaták számát és az ott kiomlott vér nagy mennyiségét. A hún nemesség mind egy szálíg elesett, dicsősége elenyészett és kincsei prédára jutottak. Emberemlékezet óta nem volt háború, amelyben a frankok annyira meggazdagodtak, eddigél ugyan is szegények voltak.”

Emlékeztetem itt olvasóimat arra, hogy azon a helyen, ahol az avarok fővárosa volt egykor, ott egy Fövény nevű pusztá van ma, ahol egy háromhajós keresztény bazilika fundamentumára találtak a régészek. A keresztény frankok tehát még a templomot is tövig lerombolták, mert az nem olyan egyházé, a latiné volt, mint az övék, hanem olyané, amelyben a nép nyelvén dicsérték az Urat, s amely egyházilag a konstantinápolyi patriarchátushoz és nem a római pápa uralma alá tartozott. A frank hadsereg mielőtt az avar határt átlépte volna, három napig böjtölt és imádkozott, de ez a vallásos képmutatás csak álarc volt, mert nem gátolta meg őket nemcsak kereszténytelen, hanem embertelen pusztításuk és rablásuk véghezvitelében sem. Avarország szétesett. Hiába telepítette az avar hadvezetőség Pannonia elveszte után, ennek nyugati védőit, a szék-eli katonané-

pet az erdő-eli, erdélyi átjárókhoz, a bolgárok a frank biztatására megszállták a Kárpát-medencének az egész területét a Duna vonaláig és nem véletlen, hogy a bolgárok 814-ben már az avar katonasággal is megerősödvé a kelet-római császárságot támadták meg. De az sem véletlen, hogy a kelet-római császár a bolgárok háta mögötti Etelközben lakó magyar ősökkel szövetségbe kötött. Az sem véletlen, hogy a magyarság a honfoglalás fegyveres tényét, vállalkozását 894-ben a kelet-római császár szövetségében kezdte meg és hajította végre.

Az anyaországban megvert és így lekötött bolgár hadsereg nem volt képes segítségére menni a Kárpát-medencei bolgár hadseregnek. Így került az egész Kárpát-medence a honfoglaló magyarság birtokába 896-ban. Az sem véletlen, amit Skylitzes görög történetíró jegyzett fel, hogy 943-ban három magyar vezető egyéniség: egy Árpád-házi herceg, Termacs, a fejedelem után rangban a második vezető ember, a Gyula, és a harmadik Bulcsú, a horka (charcha) Konstantinápolyban megkeresztelkedtek, a császár volt a keresztapjuk és mindegyikük a legnagyobb római kitüntetés, a patriárciusi címet kapta. De csak a vak nem látta összefüggést e kitüntetés és ama tény között, hogy 954-ben és 55-ben a német császár elleni támadást Bulcsú, mint fővezér vezette. Bár ez utóbbi hadi vállalkozás magyar vereséggel és német győzelemmel végződött, de e hadi siker a császár megítélésében is csak taktikai győzelem volt. Azért nem rohanta le győztes hadával Magyarországot. Ellenben diplomáciai úton akarta először a két császári ház közötti feszültséget megoldani s utána egyesült erővel törni a magyarságra.

Hosszas előkészítés után rokoni, tehát szűkebb körű baráti viszonyt teremtett a konstantinápolyi császárral. Fia – egy év múlva utóda – II. Ottó 972-ben házasságra lépett Theofánia görög császári hercegnővel. Ugyanebben az esztendőben ő maga visszaállította Ostmarkot, a mai Ausztriát, amelyet a magyarok a németek felett aratott 907. évi döntő győzelem után az Ennsig megszálltak. A németek tehát a Lajtánál álltak, az Al-Dunánál pedig a rokon görög császár, a bolgáróló Vazul, a bolgároktól elfoglalta Bolgárférvárt, a mai Belgrádot. A két császári ház rokoni összeköttetése politikai nyelven annyit jelentett, hogy a Duna-medence kérdését közös egyetértéssel fogják rendezni és érdekeik szerint megoldani. 972-ben került a magyar fejedelmi székbe Géza, a későbbi Szent István atyja, aki pontosan le tudta mérni az új politikai helyzet kihatását a magyarság jövőre sorsára. Az első lépése az volt, hogy 973 húsvét napján, amikor Nagy Ottó nyugatrómai, vagyis német császár dicsősége tetőfokán, Quedlinburgban a birodalmi gyűlésen ünnepeltette magát, a kelet-római császár, a francia király, az összes germán hercegek és a szláv királyok között megjelent egy tizenkét tagból álló magyar küldöttség is, baráti szerződést kínálva a németeknek. A német krónikaíró szerint nagy feltűnést keltett a tizenkét nagyszakállú magyar úr megjelenése. Ennek a baráti közeledésnek egyik eredménye lett a német asszony-feleség

István trónörökös részére. Gizella a császár unokahúga, vagyis a testvéröccsének, Henrik bajor hercegnek a leánya volt, akinek fiútestvére II. Henrik néven már 1002-ben német császár lett. Sorsdöntő a magyar külpolitikában az volt, hogy a magyar nemzet, illetve a magyar uralkodóház véglegesen kelet vagy nyugat felé forduljon-e?

Keleten a császári hatalom hanyatlóban volt, nyugaton a germánok ereje erősen növekedőben. Keleten az egyháznak az állam politikájára kevés befolyása volt, nyugaton pedig az uralkodó legmegbízhatóbb támaszai a katonapüspökök, mint hadseregvezetők, vagy csapatparancsnokok voltak. Ezek családi politikát nem csinálhattak, így az uralkodóknak megbízhatóbb támaszaik lettek, mint a saját testvéreik. Szóval, nyugaton az egyház és a trón szövetsége kölcsönös támogatáson alapult. Ezek a katonapüspökök tehát nemcsak a

trónnak, hanem a dinasztíának, az uralkodócsaládnak is erős oszlopai voltak. Szent István pedig dinasztíát is alapított. Azon kívül pedig nyugaton a pápai hatalom erejének növekedése is kellett számítani, amint később IV. Henrik német császár és VII. Gergely római pápa között kitört hatalmi harcban a császár maradt alul, s neki kellett Canossa várában 1077. január 25 és 26-án, két téli napon mezítláb vezekelnie a pápa előszobájában, míg az bebocsátotta magához. Ezt nevezi a történelem Canossa-járásnak.

Szent István tisztán látó ember és igazi reálpolitikus volt. Azért térítette át az ősi és a keleti egyházhoz tartozó pannon-kereszténységet a római pápa fennhatósága

II. Szilveszter pápa

alá, hogy a pápaság erejét és befolyását is felhasználhassa a német hatalmi terjeszkedés ellen. Akkor a politikai okosság ezt kívánta. Minden püspökség élére megbízható nyugati papot állított, hogy azokon keresztül is megnyerje a pápaság támogatását. II. Szilveszter pápa, aki a koronát és a királyi címet adta Szent Istvánnak, a császárt, III. Ottót dicsérő szavaiban lelkendezve említette a szkíták hatalmas királyát, amint ezt e mű más helyén már közöltem. 1000 év távlatából még ma sem merné helyteleníteni egyetlen komoly historikusunk sem Szent István lépését. E sorok írója is csak azt tudja mondani, hogy szent volt az az erős kéz, amely népének széthúzó erőit oly keményen markolta össze. De belülről letagadhatatlanul fájó érzést kelt az a tény, hogy miért nem maradhatott meg a Halotti Beszéd nyelve – a magyar nyelv oltárnyelvnek végleg, mert ennek nagy kihatása lett volna nemzetünk jövőre sorsára és nyelvünk re is. Egy kicsit hosszán foglalkoztam e kérdéssel. De így könnyen megérti a jelenkor magyarja, hogy miért került bele az ősi nyelvünkön írt szertartás-könyv egy lapja a „Halotti Beszéd” a Pray-kódex táblájába. Mivel a kelet és a nyugati keresztény egyházak között áthidalhatatlan volt az ellentét, azért a nyugati egyház, ha olyan területen jutott hatalmi befolyáshoz, amely azelőtt a keleti egyházhoz tartozott, ennek még a nyomait is kiirtotta. Magyarország pedig ilyen terület volt.

„Látjátuk feleim szümtükkel mik vogymük iszap por és hamu vogymük. Mennyi milosztban teremté Élő mü ősmüket Adámüt ...”

(folytatjuk)